

Yttrande över Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda, SOU 2020:44

Dnr 1303-2020

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att lämna yttrande enligt förslag.

Sammanfattning

Kommittén föreslår att det ska införas en lagregel om rätten till ersättning vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen, grundlagsskadestånd. Enligt den föreslagna lagregeln ska staten, kommunerna och regionerna kunna vara skadeståndsrättsligt ansvariga för överträdelser av de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen. Redan idag ger Europakonventionen ett skydd för grundläggande fri- och rättigheter för svenska medborgare. Det saknas dock en motsvarande bestämmelse som riktar sig mot överträdelser av regeringsformen, enligt vår nationella lagstiftning. Det kan ifrågasättas varför skyddet för fri- och rättigheter enligt regeringsformen på så vis är sämre och mer oklart än de rättigheter som finns enligt Europakonventionen. Det är följaktligen viktigt att regeringsformen inte framstår som mindre användbar för medborgarna än Europakonventionen.

Region Norrbotten ställer sig positiv till kommitténs förslag att det bör införas en lagregel om rätten till ersättning vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen, grundlagsskadestånd. Region Norrbotten anser dock att det inte endast bör vara stat, kommun och region som ska kunna vara ersättningskyldiga enligt 2 kap. regeringsformen.

Ärendet

Bakgrund

Regeringen beslutade den 20 augusti 2018 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att utreda frågan om skadestånd från stat, kommun och region för skada som orsakats av överträdelser av de grundläggande fri- och rättigheterna i 2 kap. regeringsformen.

I 2 kap. regeringsformen regleras skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna. Det finns idag inte någon särskild lagreglering om rätten till ersättning vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen ("grundlagsskadestånd").

Europakonventionen ger ett skydd för grundläggande fri- och rättigheter. Sedan 1 april 2018 trädde bestämmelsen om konventionsskadestånd enligt Europadomstolen i kraft. Det saknas idag en motsvarande bestämmelse som tar sikte på överträdelser av regeringsformen, trots att bestämmelserna i re-

geringsformen och i Europakonventionen på många sätt är likartat utformande.

Skadeståndsrättsligt ansvariga

Kommittén anför att det är staten, kommunerna och regionerna som ska kunna vara skadeståndsrättsligt ansvariga för överträdelser av de grundläggande fri- och rättigheterna i 2 kap. regeringsformen. Inte några andra organ eller aktörer ska kunna bli skadeståndsansvariga för rättighetsöverträdelser.

Åtgärder som ett vårdbolag vidtar kan göra att regionen måste betala skadestånd till en patient för ett betygande intrång i den personliga integriteten. Detta ansvar beror dock på om regionen kan göras ansvarig enligt regeringsformen.

Kommuner och regioner ansvarar således även för överträdelser av 2 kap. regeringsformen som uppkommer i den verksamhet som kommun/region ansvarar för. Med andra ord kan det allmänna inte komma ifrån sitt ansvar för verksamhet som kommunen/regionen är ansvarig för genom att verksamheten privatiseras eller att medhjälpare annars anlitas utanför den statliga eller kommunala organisationen.

Kostnader till följd av lagförslaget

Kommittén anför i utredningen att förslaget inte bedöms leda till ökade kostnader för stat, kommun och region. Samtidigt framgår i utredningen att det inte kan uteslutas att det initialt inleds processer som delvis syftar till att få ett klarläggande av bestämmelsernas närmare tillämpning. Kommittén anser även att det inte kan uteslutas att målens och ärendenas komplexitet och omfattning blir större. Kommittén anser att eventuella kostnadsökningar är försumbara och kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Den nya bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Beslutsförslagets påverkan avseende jämställdhet

Beslutet bedöms inte ha någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.

Bilagor:

Remissyttrande Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda, SOU 2020:44

Protokollsutdrag skickas till:

Avdelningsdirektörer

Divisionschefer